

PAŁAC WALEWSKICH

ŚLADY I DOKUMENTY Z PRZESZŁOŚCI

INCZEW

Pałac w Inczewie w okresie II wojny światowej - fotografia archiwalna ze zbiorów właścicieli.

Kwerenda: Ryszard Kupidura i ChatGPT
Wersja przed publikacją ostateczną - materiał roboczy, otwarty
InczeW 2026

Nota do wersji przed publikacją

Ten dokument jest obszernym magazynem wiedzy roboczej: łączy fakty potwierdzone źródłami, cytaty z prasy, dane statystyczne, informacje archiwalne, obserwacje ikonograficzne oraz hipotezy i tropy, których nie wolno jeszcze przedstawiać jako rozstrzygniętych. Ma zachować wszystko, co może okazać się ważne przed przygotowaniem ostatecznej monografii.

FAKT: informacja potwierdzona w źródle lub dokumencie.

TROP: informacja wiarygodna lub obiecujący kierunek, ale wymagający dotarcia do źródła pierwotnego.

HIPOTEZA: wniosek roboczy wynikający z podobieństw, chronologii albo wspomnień; nie jest traktowany jako fakt.

Wersja ta świadomie pozostawia także rozbieżności. W historii Inczewa występują różne datowania pałacu, różne warianty dawnych nazw miejscowości oraz informacje wtórne, które dopiero trzeba skonfrontować z aktami notarialnymi, hipotecznymi, konserwatorskimi i rodzinnymi.

Najważniejsze źródła kwerendy

- **S1.** Szukaj w Archiwach, zespół 39/575/o: Archiwum Kazimierza Walewskiego z Tubądzina (Archiwum rodziny Walewskich), Archiwum Państwowe w Łodzi.
- **S2.** Słownik Geograficzny Królestwa Polskiego, t. III, hasło „Inczew”.
- **S3.** Gmina Wróblew, „Geneza miejscowości” - opracowanie na podstawie A. Ruszkowskiego i karty ewidencyjnej zabytku.
- **S4.** Polskie Zabytki, katalog: „Inczew” - opis pałacu, historia, rejestr zabytków.
- **S5.** „Wsie regionu sieradzkiego: Inczew” - kompilacja cytatów z dawnych gazet, spisów i dokumentów, z podaniem tytułów i numerów źródeł.
- **S6.** „Wsie regionu sieradzkiego: Tubądzin” - materiały o archiwum Walewskich, okupacji i pogrzebie Kazimierza Walewskiego.
- **S7.** Muzeum Okręgowe w Sieradzu / Muzeum Walewskich w Tubądzinie - historia zbiorów rodzinnych i kontaktów z potomkami.
- **S8.** „Jeździec i Hodowca”, 1936 - relacja o „stadzie Inczew pana Walewskiego”.
- **S9.** Materiały naukowe Uniwersytetu Łódzkiego dotyczące Cecylii Walewskiej i archiwum rodzinnego.

Chronologia - szkielet historii Inczewa

Data	Wydarzenie / stan wiedzy
1391	Pierwsza wzmianka o Inczewie wskazywana w opracowaniach regionalnych.
1426	Michał Prądyński miał wymienić Inczew na połowę Małkowa.
1768	Dokument sądowy wspomina poddanych z dóbr Inczewa w związku ze szkodami na łąkach Mateusza Walewskiego w Dziebądowie. Nie oznacza to własności Inczewa przez Walewskich; właścicielem dóbr Inczew był w tym zapisie Bardzeński.
1827	16 domów i 169 mieszkańców; Tabella określa Inczew jako własność rządową.
lata 40. XIX w.	Według opracowań regionalnych wieś kupił Stanisław Walewski.
XIX w.	Słownik Geograficzny opisuje folwark o powierzchni 599 mórg i płodozmian dziesięciopolowy.
9 III 1903	Śmierć Kazimierza Walewskiego, właściciela dóbr Inczew.
13 III 1903	Pogrzeb w Tubądzinie; prasa odnotowała bardzo liczny udział ziemiaństwa i ponad sto powozów.
22 I 1905	Ślub Stefana Walewskiego z Joanną Taczanowską; Stefan nazwany „dziedzicem dóbr Inczew”.
1906-1908	Główna przebudowa siedziby i nadanie jej neoklasycystycznego charakteru.
1920	Stefan Walewski współdziałowcem i członkiem zarządu „Rolnika Sieradzkiego”.
1924 / 1928	Gorzelnia Stefana Walewskiego istnieje od 1924 r.; wpis do rejestru handlowego w 1928 r.
1925	Wieś: 180 mieszkańców; folwark: 137 mieszkańców.
1933	W źródłach pojawia się przymusowa sprzedaż trzech stogów owsa należących do Stefana Walewskiego.
1936	Prasa hodowlana wysoko ocenia „stado Inczew pana Walewskiego”.
1937	Majątek Stefana Walewskiego podawany jako 302 ha.
1939	Koniec przedwojennego okresu majątku; okupacja niemiecka.
1939-1940	Inczew i Tubądzin miały zostać oddane pod zarząd Niemca Mauve Lutza.
po 1945	Parcelacja; pałac wykorzystywany jako biura PGR.
21 III 1977	Wpis pałacu do rejestru zabytków, nr 4.
lata 80. XX w.	Próby remontu, niedokończone z powodu braku środków.
ok. 2018	Pałac w bardzo złym stanie; początek nowego etapu prywatnej opieki nad zabytkiem.
2026	Trwa remont i równoległa kwerenda historyczna.

I. Inczew przed Walewskimi: średniowiecze, XVII i XVIII wiek

Najstarsza wzmianka o Inczewie, przywoływana przez Gminę Wróblew i literaturę regionalną, pochodzi z 1391 r. W źródłach i późniejszych opracowaniach spotyka się różne formy nazwy miejscowości. Słownik Geograficzny notuje warianty „Junorow, Juczewo, Joczów”, natomiast lokalne opracowania także formę Intshew. Rozbieżności te wymagają sprawdzenia w najstarszych dokumentach.

Na początku XV w. Inczew miał należeć do Grądzkich, a w 1426 r. Michał Prądkzyński wymienił Inczew na połowę Małkowa. Późniejsze dzieje własnościowe są mniej przejrzyste i wymagają odtworzenia na podstawie ksiąg grodzkich i ziemskich.

FAKT - rok 1768: W księgach ziemskich i grodzkich sieradzkich znajduje się wizja szkód na łąkach w Dziebądowie. Dokument mówi o szkodach dokonanych przez poddanych „z dóbr Inczewa” należących do Bardzeńskiego. Poszkodowanym był Mateusz Walewski. To ciekawy ślad kontaktu rodu Walewskich z Inczewem jeszcze przed XIX-wiecznym nabyciem majątku, ale nie dowodzi własności Inczewa przez Walewskich w 1768 r.

Ten dokument jest ważny właśnie dlatego, że pozwala uniknąć zbyt prostego wniosku. Nazwisko Walewski i Inczew występują w jednym akcie, lecz po przeciwnych stronach sporu. W monografii końcowej warto opublikować pełną transkrypcję i fotografię karty archiwalnej.

II. Inczew w 1827 r. i zagadka „własności rządowej”

Tabella miast, wsi i osad Królestwa Polskiego z 1827 r. podaje dla Inczewa 16 domów i 169 mieszkańców. Według cytowanego zestawienia miejscowość była wówczas określona jako własność rządowa.

TROP: Trzeba ustalić, jak długo trwał ten status i w jakim trybie Inczew przeszedł następnie w ręce prywatne. To może doprowadzić bezpośrednio do dokumentu zakupu przez Stanisława Walewskiego.

III. XIX-wieczny folwark

Słownik Geograficzny Królestwa Polskiego podaje bardzo konkretne dane: folwark Inczew liczył 599 mórg, z czego 544 morgi stanowiły grunty orne i ogrody, 33 morgi łąki, 3 morgi pastwiska, 4 morgi wody, a 15 mórg place i nieużytki. Wymieniono 4 budynki murowane i 13 drewnianych oraz płodozmian dziesięciopolowy. Wieś miała 47 osad i 165 mórg gruntu, a Panowice 8 osad i 40 mórg.

Dane te pokazują, że Inczew nie był jedynie rezydencją ziemiańską. Był dużym, zorganizowanym gospodarstwem, którego funkcjonowanie można w przyszłości odtworzyć z wykazów zasiewów, inwentarza, ordynarii i umów ze służbą folwarczną zachowanych w archiwum Walewskich.

IV. Walewscy obejmują Inczew

Według historii Gminy Wróblew i katalogów zabytków w latach czterdziestych XIX w. Inczew kupił Stanisław Walewski. Od tego momentu aż do 1939 r. dobra wiązane są z Walewskimi.

TROP ARCHIWALNY: Najważniejszym dokumentem do odnalezienia jest akt kupna Inczewa: data, sprzedający, cena, granice i skład dóbr. Zespół 39/575/o w Archiwum Państwowym w Łodzi obejmuje akty kupna i sprzedaży dóbr oraz dokumenty Inczewa, więc szansa na odnalezienie takiego aktu jest realna.

V. Kazimierz Walewski - śmierć i pogrzeb w 1903 roku

Kazimierz Walewski, właściciel dóbr Inczew, zmarł 9 marca 1903 r. w Tubądzinie. Nekrolog prasowy informował, że pochówek miał nastąpić 13 marca w grobach rodzinnych po nabożeństwie w miejscowym kościele.

CYTAT Z „GAZETY KALISKIEJ” 1903: „sto kilkadziesiąt powozów przywiozło pragnących oddać ostatnią posługę”

Relacja z pogrzebu podkreślała powszechne poważanie, jakim cieszył się zmarły. Po przeniesieniu trumny z dworu do kościoła odprawiono nabożeństwo; mowę wygłosił ks. Goczałkowski z Warty, a na chórze śpiewał krewny zmarłego. Sama liczba powozów jest ważnym świadectwem pozycji rodziny i rozległości jej sieci towarzyskiej.

Źródło robocze: „Gazeta Kaliska” 1903 nr 70 i nr 74, tekst zachowany w kompilacji regionalnej [S5/S6].

VI. Stefan Walewski i Joanna z Taczanowskich

22 stycznia 1905 r. w kościele parafialnym w Wilczynie odbył się ślub Joanny Taczanowskiej ze Stefanem Walewskim. „Tygodnik Ilustrowany” określał pana młodego jako „dziedzica dóbr Inczew”. Joanna była córką Zygmunta i Franciszki z Krzymuskich Taczanowskich.

CYTAT Z PRASY 1905: „Stefanem Walewskim, dziedzicem dóbr Inczew”

Chronologia - śmierć Kazimierza w 1903 r., ślub Stefana w 1905 r. i przebudowa pałacu w latach 1906-1908 - sugeruje świadome stworzenie nowej reprezentacyjnej siedziby młodego małżeństwa. To logiczne, lecz nadal tylko hipoteza interpretacyjna, dopóki nie odnajdziemy projektu, rachunków budowlanych albo korespondencji.

VII. Pałac - starsza siedziba i przebudowa 1906-1908

Źródła różnią się w datowaniu. Gmina Wróblew mówi o piętrowym dworze z początku XIX w., gruntownie przebudowanym w latach 1906-1908. Katalog Polskie Zabytki ujmuje obiekt jako pałac XIX/XX w. i wiąże przebudowę ze Stefanem Walewskim. Najbezpieczniejszy wniosek roboczy: dzisiejsza bryła jest wynikiem wielkiej przebudowy wcześniejszej siedziby.

Pałac jest murowany, piętrowy, podpiwniczony, na planie zbliżonym do prostokąta z dobudówkami. Najbardziej rozpoznawalnym motywem elewacji południowej jest czterokolumnowy portyk z trójkątnym tympanonem. Gmina Wróblew opisuje korynckie głowice kolumn oraz balkon po stronie północnej wsparty na czterech konsolach.

Fotografia wojenna - bezcenny punkt odniesienia dla rekonstrukcji wyglądu elewacji i otoczenia.

Na fotografii wojennej widać czytelnie kompozycję portyku, schody, okna, dach i podjazd. Fotografia może służyć do weryfikowania późniejszych zmian oraz szczegółów odtwarzanych podczas remontu.

VIII. Kto zaprojektował Inczew? Trop Tłokini Kościelnej

W dostępnych opracowaniach autor projektu przebudowy Inczewa pozostaje nieznany. Nie ma obecnie podstaw do wpisania konkretnego nazwiska architekta.

HIPOTEZA PORÓWNAWCZA: Pałac Chrystowskich w pobliskiej Tłokini Kościelnej wykazuje podobieństwa, które uzasadniają badanie wspólnego autorstwa lub przynajmniej wspólnego środowiska projektowego. W wersji ostatecznej warto zestawić fotografie, rzuty, portyki, dachy, lukarny, ryzality i detal.

Ten trop należy zachować nawet wtedy, gdy nazwiska architekta Inczewa nie uda się odnaleźć. Porównanie formalne może pokazać miejsce rezydencji w regionalnej architekturze początku XX wieku.

IX. Park i całe założenie

Park przy pałacu miał według opracowań około 3,9 ha i charakter krajobrazowy. Wymieniane są aleje i starodrzew: graby, lipy, białodrzewy, jesiony, a w innych opisach również kasztanowce, świerki i sosna wejmutka. Ostateczna lista gatunków powinna zostać zweryfikowana inwentaryzacją dendrologiczną.

Pałac powinien być opisywany razem z folwarkiem, gorzelnią, spichlerzem, stajniami, drogami i parkiem. Dopiero taki obraz pokazuje prawdziwy rozmiar przedwojennego organizmu gospodarczego.

X. Ludność: wieś i folwark w 1925 roku

Spis z 1925 r. rozdziela wieś i folwark. Wieś miała 27 budynków mieszkalnych i 180 mieszkańców, folwark 8 budynków i aż 137 mieszkańców. To liczba bardzo znacząca. Oznacza, że wokół dworu i gospodarstwa żyła duża społeczność pracowników i ich rodzin.

KIERUNEK KWERENDY: Z archiwalnych umów ze służbą, wykazów ordynarii i inwentarzy można próbować odtworzyć nazwiska ludzi Inczewa: administratorów, ekonomów, fernali, stangretów, gorzelników, ogrodników, służby domowej i pracowników sezonowych.

XI. Polowania - życie towarzyskie dworu

Prasa myśliwska pozostawiła bardzo plastyczne świadectwa. W grudniu 1904 r. u Stefana Walewskiego w Inczewie odbyło się polowanie z udziałem 16 strzelb. Padło 220 zajęcy i 8 kuropatw. W 1908 r. podczas dwudniowego polowania odnotowano 303 zajęcia i 18 kuropatw.

CYTAT Z „TYGODNIKA ILUSTROWANEGO” 1905: „W Inczewie... u p. Stefana Walewskiego... odbyło się polowanie.”

Dla monografii nie chodzi tylko o statystykę łowiecką. Takie notatki pokazują rytm życia ziemiańskiego, sieć gości i społeczną rolę rezydencji.

XII. Stefan Walewski jako przedsiębiorca rolny

W 1920 r. Stefan Walewski był udziałowcem i członkiem zarządu spółki „Rolnik Sieradzki”. W 1923 r. wraz z Kazimierzem Walewskim z Tubądzina i Jerzym Krautstoflem uczestniczył w spółce handlującej zbożem, nasionami, nawozami, cementem, węglem, drewnem i maszynami rolniczymi.

W 1937 r. majątek Stefana Walewskiego w Inczewie podawany jest jako 302 ha. Wcześniejsze źródła mówią o większym folwarku w morgach; porównanie wymaga uwzględnienia uwłaszczenia, parcelacji, zmian granic i różnic jednostek.

XIII. Gorzelnia

W rejestrze handlowym pod numerem 10058 odnotowano firmę „Stefan Walewski - gorzelnia w Inczewie”, istniejącą od 1924 r.; właściciel mieszkał w Inczewie. Katalog zabytków datuje gorzelnię na początek XX w., a w roboczych opracowaniach pojawia się około 1923 r.

FAKT: Gorzelnia nie jest dodatkiem do historii pałacu, lecz świadectwem przemysłowego wymiaru majątku.

XIV. Kryzys 1933 - ważny, niewygodny dokument

„Echo Tureckie” z 1933 r. zamieściło obwieszczenie komornika o sprzedaży w Inczewie trzech stogów owsa należących do Stefana Walewskiego, oszacowanych łącznie na 7500 zł, na zaspokojenie wierzytelności Zjednoczonego Banku Ziemiańskiego w Koninie.

ZNACZENIE: To źródło może świadczyć o przejściowych problemach finansowych majątku w czasie wielkiego kryzysu. Nie wolno jednak na podstawie jednego obwieszczenia budować tezy o trwałej niewypłacalności.

XV. Hodowla koni - „stado Inczew pana Walewskiego”

Fachowa prasa jeździecka z 1936 r. odnotowała na pokazie konie z Inczewa. Relacja jest szczególnie cenna, bo ocenia hodowlę nie lokalnie, lecz w środowisku specjalistycznym.

CYTAT Z PRASY HODOWLANEJ 1936: „Dobrą stawkę w jednym typie z doskonałego materiału... przedstawiło stado Inczew pana Walewskiego.”

W tej samej relacji opisano dramatyczny transport koni koleją z Sieradza do Piotrkowa w czasie upału. Wersja końcowa powinna odszukać pełne numery czasopisma i sporządzić katalog wszystkich wymienionych koni.

XVI. Kaktus / Alli i olimpijski trop

Z Inczewem wiązany jest koń Kaktus, później występujący jako Alli/Ali, użytkowany przez Kazimierza Szoslanda. W dotychczasowej kwerendzie koń łączony jest z polskim jeździectwem olimpijskim i srebrnym medalem drużynowym w Amsterdamie w 1928 r.

TROP DO WERYFIKACJI: W źródłach wtórnych pojawiają się rozbieżności dotyczące daty urodzenia i szczegółów pochodzenia konia. Przed publikacją potrzebna jest księga stadna, dokumentacja wojskowa lub oficjalny wykaz olimpijski.

XVII. Działalność społeczna, oświatowa i dobroczynna

Inczew pojawia się również w materiałach dotyczących pracy społecznej. W źródle z 1931 r. wymieniona jest „p. Krzeczowska-Walewska z Inczewa” przy zakończeniu kursu i zachęcaniu kursistek do dalszej pracy. To konkretny trop kobiecej działalności społecznej związanej z miejscowością.

W czasie I wojny światowej środowisko ziemiańskie organizowało przedstawienia dobroczynne. W relacjach występuje rodzina Walewskich, mały Kazio Walewski recytujący „Redutę Ordona” oraz sztuka „Zakłęty królewicz”, określona jako napisana przez Janinę Miłkowską.

OSTROŻNOŚĆ: Nie mamy jeszcze dowodu, że „Zakłęty królewicz” zawiera opis pałacu w Inczewie ani że Janina Miłkowska jest poszukiwaną przez nas autorką opowiadania o Inczewie.

XVIII. Tajemnicza pisarka i opis pałacu

Jedna z najciekawszych wskazówek pochodzi ze wspomnienia właścicielskiego: mniej dziś znana pisarka, zarazem społeczniczka, miała opublikować utwór, w którym część akcji lub opisu dotyczyła pałacu w Inczewie w okresie międzywojennym. W pamięci zachowało się również nazwisko Anastazji Przymanowskiej.

Janina Miłkowska jest córką Władysława Miłkowskiego i Anastazji Przymanowskiej; samo to tłumaczy, dlaczego nazwisko Przymanowskiej mogło pojawić się przy lekturze biogramu. Janina pozostaje tropem, ponieważ jej utwór sceniczny wystawiano w kręgu społecznym Walewskich.

Pojawił się także szerszy trop Cecylii Walewskiej (1859-1940), znanej pisarki i działaczki społecznej. Jej bogata korespondencja znajduje się właśnie w Archiwum Kazimierza Walewskiego z Tubądzina. Na obecnym etapie nie ma jednak dowodu, że to Cecylia opisała Inczew. Jej nazwisko powinno wejść do kwerendy bibliograficznej jako kandydatura porównawcza, a nie ustalenie.

PLAN: Przeszukać bibliografie i teksty Janiny Miłkowskiej, Cecylii Walewskiej oraz kobiet z kręgu rodzinnego pod hasłami: Inczew, Walewski, Tubądzin, Sieradz, dwór, pałac, wspomnienia, opowiadanie.

XIX. Archiwum Walewskich w Łodzi - największa kopalnia źródeł

Archiwum Państwowe w Łodzi przechowuje zespół 39/575/o „Archiwum Kazimierza Walewskiego z Tubądzina (Archiwum rodziny Walewskich)”. Opis zespołu wymienia 231 jednostek i ponad 16 tysięcy skanów dostępnych obecnie w serwisie Szukaj w Archiwach.

Zakres zespołu jest niezwykle szeroki: akta prawno-administracyjne dóbr, w tym Inczewa, z lat 1443-1939; działy rodzinne; akty kupna i sprzedaży; dzierżawy; zastawy; procesy; testamenty; wykazy ruchomości; zasiewów; inwentarza żywego i martwego; uwłaszczenia; umowy ze służbą folwarczną; ordynarie; dokumenty kościelne. Są też materiały do monografii rodu Walewskich, genealogie, wykazy majątków i wypisy z ksiąg grodzkich i ziemskich.

PRIORYTETY W APŁ: 1) akt kupna Inczewa przez Stanisława; 2) działy i testamenty po Kazimierzu i Stefanie; 3) inwentarze pałacu; 4) spisy koni; 5) korespondencja Stefana i Joanny; 6) fotografie; 7) rachunki przebudowy 1906-1908; 8) dokumenty gorzelni; 9) umowy z pracownikami.

Wykaz cyfrowych materiałów APE wskazuje dla tego zespołu m.in. sygnatury 32, 115, 199, 206 i 228 jako dostępne w cyfrowych kopiach. W dalszej pracy należy przejrzeć je w całości, nawet jeśli tytuły jednostek nie zawierają słowa „Inczew”.

XX. Muzeum Walewskich w Tubądzinie i los rodzinnych pamiątek

Tubądzin jest dla historii Inczewa kluczowy. Kazimierz Walewski stworzył tam archiwum rodzinne obejmujące dokumenty, portrety, bibliotekę, starodruki i pamiątki. Po wojnie zbiory zostały rozdzielone między Archiwum Państwowe w Łodzi i Muzeum w Sieradzu.

Ważnym śladem jest późniejszy kontakt muzeum z potomkami. W dotychczasowej kwerendzie potwierdzono, że w 1991 r. muzeum nawiązało kontakt z doc. dr. hab. Kazimierzem Walewskim z Gdańska, synem Stefana, właściciela Inczewa, i pozyskało rodzinne pamiątki w depozyt.

TROP: Trzeba poprosić Muzeum Walewskich o inwentarz depozytów i darów po gdańskiej linii: fotografie, listy, albumy, dokumenty osobiste, wspomnienia. To może być najkrótsza droga do zdjęć przedwojennego Inczewa.

XXI. Okupacja 1939-1945

Źródła regionalne dotyczące Tubądzina podają, że po zajęciu Polski przez Niemców majątki w Tubądzinie i sąsiednim Inczewie oddano pod zarząd Niemca Mauve Lutza. Informacja wymaga potwierdzenia w aktach okupacyjnych, ale jest na tyle konkretna, że daje nazwisko do dalszej kwerendy.

Pałac podczas II wojny światowej. Na podjeździe widoczny samochód; przy budynku kilka osób. Identyfikacja ludzi i pojazdu może pomóc w datowaniu.

Warto przeanalizować fotografię wojenną także jako źródło: typ samochodu, ubiór osób, stan elewacji, roślinność i ewentualne elementy oznakowania. Każdy z tych szczegółów może zawęzić datę wykonania.

XXII. Po wojnie - PGR, degradacja, nieskuteczne remonty

Po wojnie i parcelacji majątku pałac przejęło państwo. W budynku ulokowano biura PGR. Gmina Wróblew wskazuje późniejsze problemy organizacyjne i finansowe związane z utrzymaniem zabytku. Katalog Polskie Zabytki opisuje zniszczenia wnętrza, zarwane stropy, wieloletnie przecieki i działalność szabrowników.

Pałac wpisano do rejestru zabytków 21 marca 1977 r. pod numerem 4. W latach osiemdziesiątych podjęto remont, lecz nie doprowadzono go do końca.

Stan pałacu około 2018 r. – elewacja frontowa przed obecnym etapem ratowania zabytku.

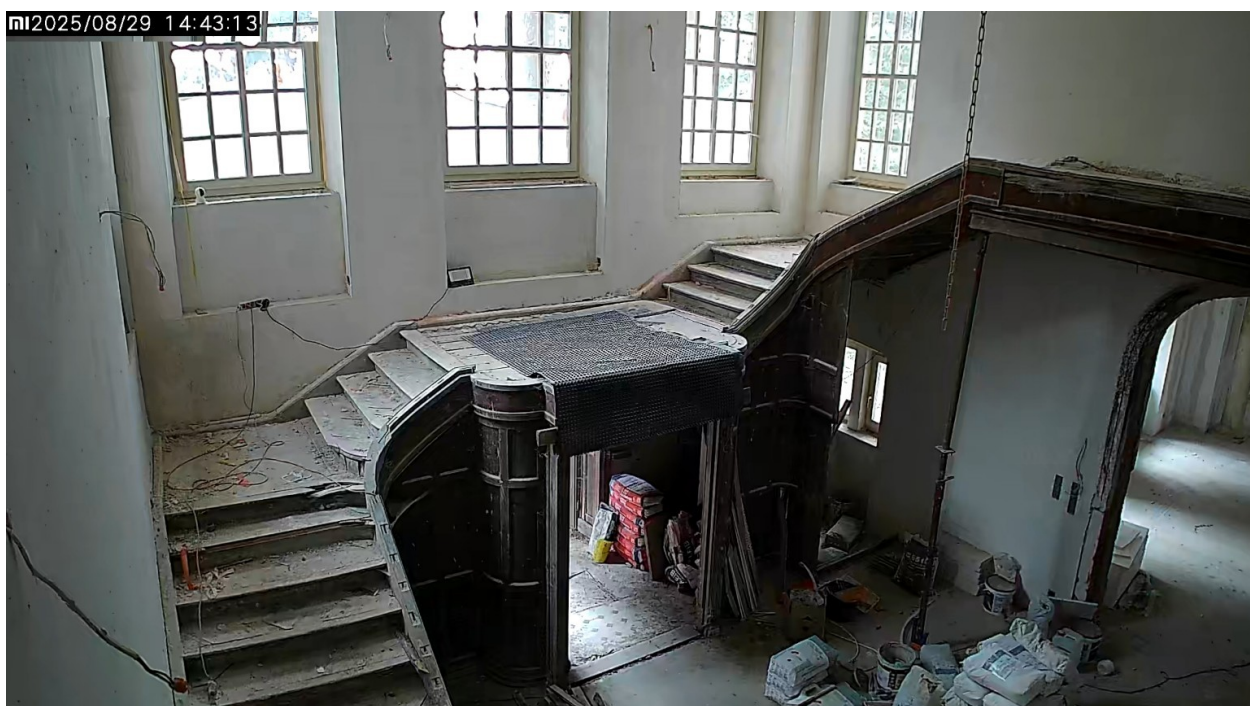
Stan sprzed obecnego remontu – zarośnięty podjazd i silna degradacja elewacji.

XXIII. Współczesne ratowanie pałacu

Współczesny rozdział monografii będzie oparty na dokumentacji właścicieli. Obecny etap to nie tylko remont techniczny, ale także próba odzyskania historycznego charakteru rezydencji. Szczególną wartość mają fotografie kolejnych faz robót, ponieważ za kilkadziesiąt lat same staną się dokumentem historycznym.

Prace przy elewacji ogrodowej/bocznej - dokumentacja współczesnego remontu.

Klatka schodowa w trakcie prac. Zachowana historyczna stolarka/balustrada jest jednym z najcenniejszych elementów wnętrza.

Elewacja po wykonaniu znacznej części prac - dokumentacja stanu rzeczywistego.

XXIV. Wizualizacje - jak może wyglądać odzyskany Inczew

Wizualizacje nie są źródłem historycznym. W publikacji powinny być wyraźnie oddzielone od fotografii dokumentalnych. Mogą natomiast pokazywać ideę końcowego efektu i kierunek prac.

WIZUALIZACJA - projektowany obraz rezydencji i otoczenia. Nie jest fotografią stanu istniejącego.

WIZUALIZACJA - projektowany wygląd elewacji bocznej i zieleni.

WIZUALIZACJA - koncepcja wnętrza z reprezentacyjną klatką schodową. Nie jest fotografią historyczną.

XXV. Co dokument konserwatora może rozstrzygnąć

Dokumentacja konserwatorska, którą właściciele planują dołączyć, może być przełomowa. Należy z niej wydobyć: datowanie murów i faz przebudowy, pierwotne układy pomieszczeń, stolarkę, tynki, sztukaterie, balustrady, posadzki, kolorystykę, przebudowy powojenne oraz wszystkie fotografie archiwalne.

SZCZEGÓLNIE WAŻNE: Jeżeli dokumentacja zawiera nazwisko projektanta, wykonawcy, budowniczego powiatowego albo autora inwentaryzacji z początku XX w., może rozwiązać zagadkę architekta.

XXVI. Potomkowie Walewskich - co już wiadomo i czego szukać

Jednym z najważniejszych śladów jest Kazimierz Walewski, syn Stefana i Joanny, urodzony w Inczewie w 1908 r., później związany z Gdańskiem. Jego długie życie obejmowało niemal cały XX wiek. Kontakty muzealne pokazują, że pamięć rodzinna i pamiątki po linii inczewskiej przetrwały.

Dalsza kwerenda genealogiczna powinna być prowadzona ostrożnie: dla osób zmarłych można odtwarzać biografie z dokumentów publicznych; w przypadku żyjących potomków należy koncentrować się na historii rodziny i materiałach udostępnionych dobrowolnie, bez publikowania prywatnych danych.

XXVII. Fakty, tropy i hipotezy - bilans na 2026 rok

- Pierwsza wzmianka o Inczewie jest datowana w opracowaniach na 1391 r.
- W 1827 r. Inczew liczył 16 domów i 169 mieszkańców.
- Folwark w XIX w. miał według SGKP 599 mórg i płodozmian dziesięciopolowy.
- W latach 40. XIX w. według opracowań Inczew kupił Stanisław Walewski.
- Kazimierz Walewski, właściciel dóbr Inczew, zmarł w 1903 r.
- Stefan Walewski w 1905 r. był określany jako dziedzic dóbr Inczew.
- Pałac przebudowano gruntownie w latach 1906-1908.
- Stefan Walewski prowadził działalność gospodarczą wykraczającą poza sam majątek.
- Gorzelnia działała co najmniej od 1924 r.
- W 1925 r. folwark miał 137 mieszkańców.
- W 1936 r. prasa fachowa chwaliła stado koni z Inczewa.
- W 1937 r. majątek Stefana Walewskiego podawano jako 302 ha.
- Po wojnie pałac służył jako biura PGR.
- Pałac jest wpisany do rejestru zabytków od 1977 r.
- Archiwum rodziny Walewskich w APŁ zawiera materiały dotyczące Inczewa.

Tropy priorytetowe

- akt nabycia Inczewa przez Stanisława Walewskiego;
- projekt lub rachunki przebudowy pałacu 1906-1908;
- porównanie architektoniczne z Tłokiną Kościelną;
- pełny inwentarz pałacu przed 1939 r.;
- spisy pracowników folwarku i gorzelni;
- pełna dokumentacja stadniny i konia Kaktus/Alli;
- akta okupacyjnego zarządu Mauve Lutza;
- spadek po Stefanie Walewskim i własność w latach 1938-1939;
- fotografie i albumy w Muzeum Walewskich oraz w zbiorach potomków;
- identyfikacja pisarki-społeczniczki i utworu opisującego Inczew.

Hipotezy, których nie wolno jeszcze podawać jako faktów

- że przebudowę 1906-1908 wykonano bezpośrednio w związku ze ślubem Stefana i Joanny;
- że Inczew i Tłokinia mają tego samego architekta;
- że Janina Miłkowska jest autorką poszukiwanego opowiadania o Inczewie;
- że Cecylia Walewska opisała Inczew;
- że pojedyncze obwieszczenie komornicze z 1933 r. dowodzi trwałego kryzysu finansowego majątku;
- że wszystkie fotografie określane wtórnie jako „około 1940” rzeczywiście wykonano w tym roku.

XXVIII. Plan dalszej kwerendy

Miejsce / kierunek	Cel
Archiwum Państwowe w Łodzi	przejrzeć zespół 39/575/o jednostka po jednostce; zamówić kopie dokumentów inczewskich bez skanów.
Muzeum Walewskich w Tubądzinie	poprosić o inwentarz materiałów od gdańskiej linii potomków i fotografie mogące przedstawiać Inczew.
Archiwum konserwatorskie	zestawić kartę ewidencyjną z dokumentacją właścicieli i

	wszystkimi projektami remontowymi.
Prasa cyfrowa	Gazeta Kaliska, Tygodnik Ilustrowany, Łowiec Polski, Obwieszczenia Publiczne, Echo Tureckie, Jeździec i Hodowca.
Bibliografia literacka	Janina Miłkowska, Cecylia Walewska, Krzeczowska-Walewska i inne kobiety z kręgu rodzinnego.
Ikonografia	datować fotografie przez samochody, ubiór, drzewa, stan dachu i detale architektoniczne.
Genealogia	odtworzyć linię Kazimierz - Stefan - potomkowie, z naciskiem na depozyty i wspomnienia rodzinne.

XXIX. Bibliografia robocza i adresy źródeł

Szukaj w Archiwach - Archiwum Walewskich

<https://www.szukajwarchiwach.gov.pl/zespol/-/zespol/72809>

Archiwum Państwowe w Łodzi - wykaz materiałów cyfrowych

https://www.lodz.ap.gov.pl/pict_/cyfrowe.pdf

Gmina Wróblew - Geneza miejscowości

<https://www.wroblew.pl/zmiana-nazwy-archiwum-20230113/wroblew.pl/art%2C110%2Cgeneza-miejscowosci%26kalendarz%3D2023-02d4Id.html>

Polskie Zabytki - Inczew

<https://www.polskiezabytki.pl/m/obiekt/2365/Inczew/>

Wsie regionu sieradzkiego - Inczew

<https://sieradzkiewsie.blogspot.com/2013/05/inczew.html>

Wsie regionu sieradzkiego - Tubądzin

<https://sieradzkiewsie.blogspot.com/2013/05/tubadzin.html>

Słownik Geograficzny - t. III, strona z hasłem Inczew

<https://www.magnuski.org/pdfs/sloownikgeograficzny-tom-03-276.pdf>

Cecylia Walewska - autoreferat rozprawy doktorskiej

<https://czasopisma.uni.lodz.pl/histpol/article/download/22434/23017>

Artykuł o Stanisławie Walewskim i Cecylii Walewskiej

https://dspace.uni.lodz.pl/bitstream/handle/11089/44500/Kita%20i%20in._Zycie_prywatne_t.8.pdf?isAllowed=y&sequence=1

XXX. Materiał ilustracyjny - status

Fotografia wojenna: źródło prywatne - autentyczna fotografia archiwalna. Fotografie stanu z około 2018 r. i remontu: dokumentacja właścicieli. Obrazy pokazujące docelowy wygląd pałacu, ogrodu i wnętrza: wizualizacje współczesne, nie dokument historyczny.

W publikacji ostatecznej każda ilustracja otrzyma numer, datowanie, autorstwo/pochodzenie, informację o prawach do reprodukcji oraz opis tego, co można z niej historycznie wywnioskować.

PAŁAC WALEWSKICH W INCZEWIE

**PRACA NIE JEST UKOŃCZONA
I POSZUKIWANIA ŚLADÓW PRZESZŁOŚCI
NADAL TRWAJĄ.**

INCZEW 2026

XXXI. Stan obecny zespołu pałacowo-parkowego

Obecnie zasadniczy zespół pałacowo-parkowy w Inczewie obejmuje **pałac Walewskich, park o powierzchni około 3,5 ha oraz staw o powierzchni około 0,8 ha**. Staw jest zarybiony i wyposażony w pomost. Historyczna gorzelnia, mimo że pozostaje ważnym elementem dziejów dawnego majątku i jest dokumentowana w materiałach konserwatorskich, **obecnie nie wchodzi w skład zespołu pałacowego**.

Park zachował wartościowy starodrzew. Na jego terenie znajdują się **trzy pomniki przyrody: jedna lipa i dwa jesiony**. W wersji ostatecznej, po odnalezieniu odpowiedniej dokumentacji, warto uzupełnić opis o gatunki w pełnym brzmieniu botanicznym, obwody pni, wysokość i lokalizację każdego drzewa.

Dla jasności w dalszej monografii należy konsekwentnie rozróżniać dwa pojęcia: **historyczny majątek Walewskich** - obejmujący pałac, park, folwark, gorzelnię i zabudowania gospodarcze - oraz **obecny zespół pałacowo-parkowy**, którego granice są dziś inne. Takie rozróżnienie zapobiega błędnemu utożsamianiu dawnego zespołu gospodarczego ze współczesną nieruchomością.

XXXII. Dokumentacja konserwatorska - materiał do włączenia do monografii

Do kwerendy włączono dokumentację konserwatorską dotyczącą pałacu i dawnego zespołu. Materiał ten ma szczególne znaczenie, ponieważ łączy opisy architektury z planami, mapami, fotografiami elewacji, wnętrz, klatki schodowej, parku oraz zabudowań gospodarczych. W ostatecznej redakcji informacje z dokumentacji zostaną zestawione z fotografiami wojennymi, stanem z około 2018 r. i dokumentacją obecnego remontu.

12. Autorzy, historia obiektu, określenia stylu.

Autorzy projektu i budowniczy nieznani.
Pałac zbudowano w połowie XIX w., a w latach 1906-1908 poddano go gruntownej przebudowie i z tego właśnie okresu pochodzi jego obecny wygląd. Budynkowi po remoncie na początku XX w. nadano cechy pałacu klasycystycznego.

13. Opis (sytuacja, materiał i konstrukcja, rzut, bryła, elewacje, dach, wnętrza wyposażenie, instalacje)

Sytuacja - pałac znajduje się na terenie wsi Inczew w odległości około 200 m na wschód od drogi łączącej wieś Inczew z szosą Sieradz - Kalisz /2 km od szosy/ w otoczeniu pozostałości dawnego parku dworskiego i bezpośrednim sąsiedztwie zabudowań gospodarczych gospodarstwa rolnego.

Materiał i konstrukcja - budynek murowany, ściany i fundamenty z cegły ceramicznej pełnej, od wewnątrz i na zewnątrz otynkowane, nad piwnicami strop ceglany na belkach stalowych, pozostałe stropy drewniane belkowe z wsuwanką i polepą ocieplającą, więźba dachowa drewniana o zróżnicowanej konstrukcji w różnych częściach budynku - nad partyką; w niskich częściach szczytowych krokwiowa, nad korpusem głównym dach łamany polski o konstrukcji krokwiowo-płatwiowej z prostokątną w planie ramą stolcową i ścianą stolcową w części środkowej budynku, dach pokryty dachówką ceramiczną. Schody zewnętrzne betonowe na gruncie, wewnętrzne - w holu głównym reprezentacyjne, wielobiegowe. Schody drewniane o konstrukcji policzkowej z profilowanymi ozdobnie balustradami i słupkami pionowymi, w części wschodniej dwubiegowe klatka schodowa łącząca wszystkie kondygnacje od piwnic do poddasza /schody drewniane o konstrukcji policzkowej/, posadzki w piwnicach z betonu, w pomieszczeniach parteru i piętra podłogi drewniane - częściowo parkiet, częściowo z desek /biała podłoga/, drzwi zewnętrzne i wewnętrzne drewniane, płycinowe w holu głównym osadzone w drewnianych bogato profilowanych ościeżach zwieńczonych górami drewnianymi nadprożami z trójkątnymi bądź półokrągłymi tympanonami wspartymi na rzeźbionych konsolkach, okna ościeżnicowe polskie, na parterze wyposażone w okiennice wewnętrzne.

Plan i bryła - budynek dwukondygnacyjny, podpiwniczony z użytkowym poddaszem, zbudowany na planie prostokąta z czworokątnymi przybudówkami w szczytach i piętrowym ryzalitem na osi od strony frontowej /południowej/. Całość przykryta wysokim, czterospadowym dachem łamanym polskim przenikającym się z dachem mansardowym nad holem głównym i dachami czterospadowymi prostymi szczytów. Układ wnętrza dwutraktowy amfiladowy.

Elewacja - frontowa od południa z czterokolumnowym portykiem w "wielkim porządku" wysuniętym przed liço ryzalitu znajdującego się w środku elewacji kolumny z głowicami zbliżonymi w wystroju do korynckich wspierają belkowanie trójkątnego frontonu, a całość

c-d. na wkładce

Dokumentacja konserwatorska - materiał ikonograficzny dotyczący pałacu.

Miejscowość INCZEW	2. Obiekt (nazwa jak w karcie) Pałac	3. Zawartość wkładki (nazwa obiektu lub materiału uzupełniającego)
-----------------------	---	--

13. akcentuje osiowość założenia i miejsce głównego reprezentacyjnego wejścia do budynku, otwory okienne w profilowanych obramieniach, na parterze górą zamknięte wysuniętym przed lico muru nadprożem. Elewacja tylna siedmioosiowa z balkonem na osi, na piętrze wspartym na czterech konsolach i mурowaną balustradą z dwulalkowymi balaskami, obramienia otworów jak w elewacji frontowej. Elewacje boczne z mocno wysuniętymi przed lico korpusu głównego przybudówkami, podziały architektoniczne i obramienia otworów jak w elewacjach frontowej i tylnej.
- Wyposażenie i instalacje - z zabytkowego wyposażenia poza stalarką drzwiową i schodami nic się nie zachowało. Budynek wyposażony jest w instalację elektryczną oraz lokalną wod-kan. i c.o.

Wkładkę założył:
(Imię, nazwisko, data)

Miejsce przechowywania negatywów:

ed. W.A. Olsztyn z. 610/S
OZGraf. Z.P. Ostróda z. 372 n. 20 000

Wzór ODZ 1978 r.

Dokumentacja konserwatorska - wnętrza / elementy historyczne.

14. Kubatura 5.090 m ³	15. Powierzchnia użytkowa 717 m ²	16. Przeznaczenie pierwotne mieszkalne	17. Użytkowanie obecne mieszkalne + biura gospodarstwa rolnego
18. Prace budowlane i konserwatorskie, ich przebieg i dokumentacja		19. Stan zachowania (fundamenty, ściany zewnętrzne, ściany wewnętrzne, sklepienia, stropy, konstrukcje dachowe, pokrycie dachu, wyposażenie i instalacje)	
		Stan zachowania ogólnie średni. - tynki zewnętrzne miejscami spękane i odparzone - konstrukcja dachu miejscami silnie opanowana przez owady /kołatki/ - rynny i rury spustowe w bardzo złym stanie technicznym.	
20. Najpilniejsze postulaty konserwatorskie			
Wymaga remontu w zakresie wymiany obróbek blacharskich, naprawy tynków i zabezpieczenia lub wzmocnienia konstrukcji dachu przez uzupełnienie konstrukcji nowymi elementami i smarowanie środkami zabezpieczającymi drewno przed owadami i wilgocią. <i>guchow 1987</i> 			

Dokumentacja konserwatorska - materiał dotyczący wnętrza i układu budynku.

BRODEK DOKUMENTACJI ZABYTKÓW w WARSZAWIE		A B C D E F G H I J K L M N O P R S T U V W X Y Z Nr																									
Obiekt		ZESP. DWORSKO-PARKOWO-FOLWARCZNY																		2. Czas powstania II poł. XIX w. 1923 r.				3. Miejscowość I N C Z E W			
Zdjęcia, rzut, przekrój, sytuacja, orientacja		LEGENDA: 1. Dół 2. Napiszczony budynek gospodarczy 3. Szpalet grabowy 4. Zarys aleji 5. Spichlerz 6. Stodółka 7. Główna brama wjazdowa 8. Brama wjazdowa do parku 9. Mur ogrodzeniowy 10. Dom robotnika gorzelni i rzadby, garaż dworski, obmagażyn 11. Stajnia ob. obora 12. Obora 13. Nowa część drogi 14. Fragment bramy 15. Wiata 16. Gorzelnia 17, 18. Zasypane stawy 19. Rozbity dwójak 20, 21, 22. Rozbity czworaki 23. Aleja grabowo-tujowo-kasztanowa droga polna 0 20 40 60 80 m																									
		4. Adres Inczew pocz. Wróblew 98-285 nr hipoteczny 5. Przynależność administracyjna Sieradz województwo gmina Wróblew 6. Poprzednie nazwy miejscowości Intschew 7. Przynależność administracyjna 1 VI 1975 województwo Łódź powiat Sieradz 8. Właściciel i jego adres 9. Użytkownik i jego adres 10. Rejestr zabytków: dwór-290/A zegar 2377/B Nr data																									

n. 3188 WA/PÁ — PZGK 21449/1/88 — 1:5.000

Dokumentacja konserwatorska - park i otoczenie rezydencji.

Wieża wmiarkowana w źródłach od 1391 roku. Na początku XV wieku połowa należała do Grądzkich i następnie w 1426 roku Michał Grądzki wymienił ją na połowę Małkowa. W 1827 roku cała miejscowość liczyła 16 domów i 164 mieszkańców. Na przełomie XVIII i XIX wieku założony został park dworski, później znacznie przekształcony. W 1839 roku w dobrach Inczew była m.in. "karczma Kopiec zwany". Około połowy XIX wieku pobudowano nowy dwór. W latach siedemdziesiątych XIX wieku majątek liczył 7 domów i 20 mieszkańców a wieś 18 domów. Majątek obejmował 599 mórg, w tym: 544 morgi upraw i ogrodów, 33 morgi łąk, 3 - pastwisk, 5 mórd, 15-nieużytków i podwórz. Stosowano wtedy płodozmian dziesięciopolowy. Zbudowę folwarku stanowiły 4 obiekty murowane i 13 budynków drewnianych. W tym czasie Inczew był w rękach Kazimierza Colomna Walewskiego. W 1892 roku nabył on majątek Tubądzin dla swojego syna Kazimierza. W Inczewie został natomiast Stefan Walewski. Z nim należy

Inczew położony jest po wschodniej stronie szosy asfaltowej biegnącej od Słomkowa Mokrego do Tubądzina i do Rudnik, w odległości 1,5 kilometra na północ od stacji PKP Sędzice linii kolejowej Sieradz-Kalisz. Inczew usytuowany jest w terenie lekko pofałdowanym, zajmowanym przez pola uprawne graniczące od północy z gruntami Tubądzina, od wschodu z Sędzicami a od zachodu z Bziebédowem. Założenie dworskie usytuowane jest w południowej części wsi i zajmuje teren ograniczony z trzech stron duktami komunikacyjnymi: od zachodu szosą ze Słomkowa Mokrego, od południa drogą polną od stacji kolejowej a od północy szosą biegnącą przez wieś i skręcającą następnie prostopadle w stronę Panowic. W części północnej wsi, po zachodniej stronie głównego ciągu zabudowań wiejskich płynie ciek wodny od strony stawów, dopływ Warty. Zespół dworski złożony jest z części rezydencjonalnej i folwarcznej. CZŁON REZYDENCJONALNY składa się z dworku i parku.

Park krajobrazowy, o powierzchni około 3,9 ha stanowi północno-wschodnią część założenia. Rozplanowany jest na rzucie nieformnego wieloboku o obrysie zbliżonym do litery "L". Od strony południowej wciną się on głęboko w obręb dziedzica gospodarczego i jest otoczony niewysokim murem ogrodzeniowym artykułowanym wyższymi słupkami; tam też - na osi wjazdu na podwórze - znajduje się obecnie główny wjazd do parku przez bramę w formie dwóch murowanych słupków. Część zachodnią parku stanowi obecnie staw, dawniej połączony z dwoma innymi, zajmującymi teren między obejściem folwarcznym a kolonią domów robotników folwarcznych. W części środkowej parku położony jest dwór (1) zwrócony fasadą w kierunku południowym i otoczony powierzchnią trawiastą. Przed frontem dworu znajduje się duża skupina drzew liściastych i iglastych, rozplanowana na rzucie trójkąta i obwiedziona podjazdem pod rezydencję. Natomiast w części północnej istnieją dwie dawne drogi, wschodnia - na osi skrętu szosy do Panowic. Ta aleja grabowo-tujowo-kasztanowcowa wysadzana jest także krzewami bzu czarnego i głógiem jednoszyjkowym odmiany białej,

1. Miejscowość	2. Obiekt (nazwa jak w karcie)	3. Zawartość wkładki (nazwa obiektu lub materiału uzupełniającego)
INCZEW	ZESPÓŁ DWORSKO-PARKOWO-FOLWARCZNY	cd opisu, zdjęcia

4.

pełnokwiatowej. Przy obrzeżu północnym parku biegnie aleja grabowa i dalej kasztanowcowa a przy nadbrzeżu zachodnim stawu-szpaler kasztanowców. Wśród starodrzewia pomnikowe walory posiadają cztery białodrzewa, trzy lipy drobnolistne, jesion wyniosły i kaszanowiec. Część folwarczna założenia składa się obecnie z dziedzińca gospodarczego i obejścia gorzelni. Kolonia domów robotników folwarcznych znajdowała się przy wschodniej krawędzi szosy od Słomkowa Mokrego i dwoma niezachowanymi stawami oddzielona była od obejścia gorzelni. Obecnie w miejsce domów (19, 20, 21, 22) wzniesiono nowe bloki mieszkalne. Podwórze gospodarcze znajduje się na południe od parku dworskiego i ograniczone jest drogą polną prowadzącą w stronę stacji kolejowej i nowszych budynków inwentarskich. Dziedziniec folwarczy od strony południowej i zachodniej zamknięty jest budynkami gospodarczymi, od północy-otwarty szeroko na park i oddzielony niskim murem ogrodzeniowym. Na teren podwórza prowadzą trzy wjazdy: dwa z drogi na pola i jeden-północny-z dawnej alejki dojazdowej biegnącej między stawami od strony skrzyżowania duktów z Tubądzina i Panowic. Przy obrzeżu południowym zachował się częściowo ceglany mur ogrodzeniowy i główna brama wjazdowa (7) w formie wysokich dwóch słupów ceglanych zwieńczonych krenelacją.

Wkładkę założył: S. MALYSZKO 1995 r.

(imię, nazwisko, data)

Miejsce przechowywania negatywów: MNR-Szreniawa

XXXIII. Zasada dalszej redakcji

Ta wersja pozostaje świadomie przedpublikacyjna. Zachowuje także tropy niepotwierdzone, lecz są one oddzielone od faktów. W kolejnych wydaniach dokumentacja konserwatorska nie będzie stanowiła osobnego dodatku: jej ustalenia i ilustracje zostaną wplecione w odpowiadające im rozdziały o architekturze, wnętrzach, parku i dawnym folwarku.

PAŁAC WALEWSKICH W INCZEWIE

**PRACA NIE JEST UKOŃCZONA
I POSZUKIWANIA ŚLADÓW PRZESZŁOŚCI
NADAL TRWAJĄ.**

INCZEW 2026

HERB WALEWSKICH

Kolumna - herb rodu Walewskich

Skorygowany wizerunek: czerwona tarcza, srebrna kolumna oraz złoty lew z uniesionym mieczem w klejnocie. Dodanie karty heraldycznej nie usuwa ani nie zastępuje fotografii, ilustracji i partii genealogicznych wersji rozszerzonej.